

Współczesne państwa w Europie: monarchia

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Karol Petryszak, *Monarchia – archaiczna, czy naturalna forma rządów? Przyczynek do analizy historyczno-antropologicznej*, „Racjonalia” 2015, nr 5, s. 121–122.
- Źródło: Barbara Erling, Marta Grzywacz, Katarzyna Korzeniowska, *Królowa brytyjska i inni monarchowie europejscy*, 10.08.2019 r., dostępny w internecie:

biqdata.wyborcza.pl [dostęp 20.07.2020 r.].

- Źródło: Mateusz Tomanek, *Czy monarchia ma jeszcze sens?*, 13.02.2019 r., dostępny w internecie: holistic.news [dostęp 20.07.2020 r.].
- Źródło: Tomasz Bielecki, *Belgijski król bez korony. Filip I przejmuje tron od swego ojca Alberta II*, 21.07.2013 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 20.07.2020 r.].
- Źródło: Mateusz Kucharczyk, *Wybory w Hiszpanii. Przebrzmiały urok monarchii*, 26.04.2019 r., dostępny w internecie: euractiv.pl [dostęp 20.07.2020 r.].
- Źródło: Anna Nowacka-Isaksson, *Chmury nad szwedzką monarchią*, 29.11.2009 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 20.07.2020 r.].

Współczesne państwa w Europie: monarchia

Korona królów Bawarii, XIX w.
Źródło: domena publiczna.

We współczesnym świecie jedną z odmian ustrojów politycznych jest monarchia. Kojarzy się z uprzywilejowaniem określonych rodów, co nie jest zgodne z dzisiejszymi hasłami powszechnej równości i swobód politycznych. Z drugiej strony można również znaleźć zwolenników monarchii jako, mimo wszystkich ułomności, najlepszej, najbardziej efektywnej i sprawiedliwej formy rządów. Należy również pamiętać, że we współczesnych monarchiach europejskich obywatele nie wybierają między formą państwa a prawami obywatelskimi. W rezultacie zmian politycznych, które rozpoczęły się na dużą skalę w okresie europejskiej Wiosny Ludów, doszło do ograniczenia roli monarchy i rozszerzenia praw obywatelskich. Wskutek tych przemian Europejcy monarchowie osiągnęli pozycję zwornika interesów narodowych, symbolu jedności państwa i arbitra w sprawach spornych w obrębie władz oraz mają tradycyjne prawo łaski.

Twoje cele

- Opiszysz historyczne tradycje istnienia monarchii we współczesnej Europie.
- Scharakteryzujesz pozycję monarchy jako głowy państwa.
- Ocenisz znaczenie monarchy i poparcia społecznego dlań w poszczególnych państwach.
- Wyjaśnisz powody niewielkich realnych kompetencji monarchy we współczesnych państwach europejskich.

Dla zainteresowanych

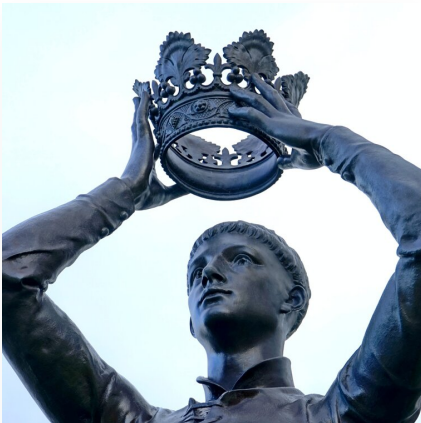
Władza jako zjawisko społeczne

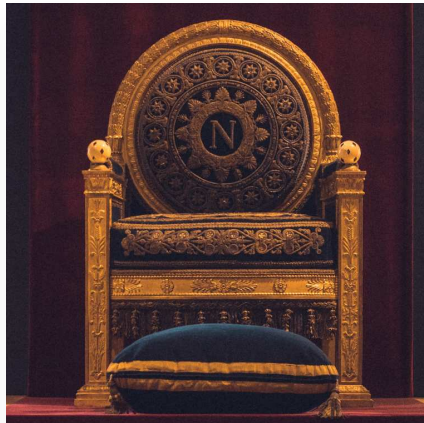
Instytucje monarchii absolutnych

System polityczny współczesnych monarchii absolutnych

Rodzaje władzy

Państwo i władza – podsumowanie

Przeczytaj

Monarchia współcześnie

[Monarchia](#) to forma państwa, w której władzę suwerenną sprawuje król (cesarz). Monarchie były pierwszymi systemami politycznymi będącymi sposobami organizacji społeczeństwa. Pierwsze monarchie, mające charakter despotyczny, pojawiły się w państwach starożytnego Wschodu. Na przestrzeni wieków zmieniały się formy monarchii i kompetencje władców. Rozszerzany był katalog praw obywatelskich, powstawały parlamenty i wprowadzano zasadę trójpodziału władzy. Dlatego dzisiejsze państwa europejskie, w których [głową państwa](#) jest monarcha, charakteryzują się parlamentarnym systemem politycznym, a monarcha staje się gwarantem porządku publicznego i arbitrem w sporach wewnętrznych.

W literaturze można znaleźć podział wszystkich monarchii na dwie kategorie: monarchie realne i monarchie nominalne.

” Karol Petryszak

Monarchia – archaiczna, czy naturalna forma rządów? Przyczynek do analizy historyczno-antropologicznej

Monarchia realna to system rządów opierający się na wielowładztwie wyrażanym ostatecznie w decyzjach jednej osoby – monarchy. Owa wielość objawia się w działaniach monarchy skierowanych na dobro poddanych, nie zaś w skupieniu się na interesie własnym. Niezależnie od istniejących instytucji rolą króla w monarchii realnej jest współpracować z każdą z nich, jeżeli wymaga tego interes społeczeństwa/kraju – przy zaznaczeniu, że są to instytucje działające w służbie kraju. Instytucje niesłużące obywatelowi winny być rozwiązywane lub reorganizowane z rozkazu odgórnego – czyli

królewskiego. Oczywiście współpraca na każdym szczeblu drabiny administracyjnej winna odbywać się na zasadzie sprzężenia zwrotnego. U podstaw takiego rozumowania leży istota monarchii, o której wiele współczesnych parlamentarizmów zapomniało. Tą istotą jest rozumienie władzy jako rzeczywistej służby obywatelom i państwu. Głowa państwa winna być pierwszym jego sługą, a nie etatowym administratorem. Model rządów, w którym osoby będące u władzy forsują swoje światopoglądy – niejednokrotnie niemające nic wspólnego z jakąkolwiek racjonalnością – nie zważając na dobro każdego pojedynczego obywatela, jest w istocie tyranią i stoi w sprzeczności z założeniami monarchii realnej, w której każdy obywatel w państwie jest w gruncie rzeczy jego celem i jednocześnie powodem. Aby można było zrealizować cele państwa, którymi jest zapewnienie obywatelom tych dóbr niematerialnych, które są im potrzebne – m.in. bezpieczeństwo, możliwość rozwoju, wewnętrzny porządek, możliwość spełniania celów osobistych, podtrzymywanie tradycji i charakteru/ ducha narodu – władza nie może „leżeć na ulicy”. Przez monarchię nominalną rozumiem rodzaj ustroju demokratycznego, w którym rolę prezydenta sprawuje monarcha. Oba urzędy są podobne w zakresie sprawowanych funkcji, a istotną różnicą jest jedynie długość urzędowania, z wyraźną przewagą profitów w przypadku monarchii. Jednak brak realnej władzy w ręku króla zmusza do użycia przymiotnika „nominalna”. W istocie republika – we współczesnym rozumieniu – niemal nie różni się od współczesnych monarchii nominalnych. W Europie obecnie jest dziesięć monarchii (pomijam Księstwo Andory i Watykan). W każdej z nich tron jest dziedziczny, jednak funkcje monarsze są niemal identyczne z funkcjami prezydentów państw republikańskich. Dlatego też taki rodzaj monarchii został w niniejszym artykule określony jako nominalny, to znaczy niesprawujący żadnej realnej

władzy. Obecnie istniejące definicje słownikowe i encyklopedyczne ukazują monarchię jako system rządów sprawowanych przez jednego władcę, który do zarządzania wykorzystuje istniejący lub stworzony przez siebie system administracyjny.

Źródło: Karol Petryszak, *Monarchia – archaiczna, czy naturalna forma rządów? Przyczynek do analizy historyczno-antropologicznej*, „Racjonalia” 2015, nr 5, s. 121–122.

Zastanów się, jakie pozytywne skutki istnienia monarchii dla stabilności państwa i praw obywatelskich dostrzega autor.

We współczesnej Europie istnieje [12 monarchii](#). Większość z nich to państwa demokratyczne, członkowie Unii Europejskiej. Są to monarchie realne, w których władca ma pośredni wpływ na działania administracji rządowej, a jednocześnie jest realną głową państwa i zwornikiem jego jedności.

Wielka Brytania

Jedną z monarchii budzących największe emocje, równie ze względu na stałą obecność członków rodziny królewskiej w mediach, jest Wielka Brytania. Głową państwa jest tam królowa, a Zjednoczone Królestwo to monarchia dziedziczna. Monarcha musi wyznawać religię protestancką, ponieważ jest równocześnie głową Kościoła w Anglii. Warunkiem objęcia tronu jest uzyskanie pełnoletności.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź okoliczności abdykacji Edwarda VIII.

Większość uprawnień monarchy, które kształtowały się od XIII wieku i wynikają z prawa zwyczajowego, nie zaś ze spisanej konstytucji, ma wciąż charakter królewskich prerogatyw (*royal prerogatives*). Wszystkie kompetencje monarchy

zostały mu przyznane przez parlament, bez jego udziału. Prerogatywy królewskie mają charakter rezydualny, co oznacza, że są pozostałością arbitralnej władzy monarchy i powstanie nowych uprawnień nie jest możliwe.

Prerogatywy królewskie:

- osobiste (*personal prerogatives*);
- wykonywane za zgodą ministrów (*prerogative powers of ministers*).

Najważniejszą prerogatywą królewską jest prawo powoływania i odwoływania premiera. Nie jest to jednak osobista decyzja monarchy, funkcję tę pełni lider partii mającej większość parlamentarną. Ewentualne zmiany premiera w okresie trwania kadencji parlamentu jest rezultatem rozgrywek wewnątrzpartyjnych.

Kompetencje monarchy Wielkiej Brytanii

Oprac. na podst.: Marek Bankowicz, Beata Kosowska-Gąstoł, *Systemy polityczne*, t. 2, Kraków 2020, s. 30–31.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wszelkie te prerogatywy podlegają kontroli parlamentarnej i sądowej. Parlament ma prawo zmiany ustawowej, której konsekwencją jest zmiana prerogatywy. Rola sądu to sprawdzenie zgodności z prawem i sposobu wykonania decyzji królewskich. Sądy nie mają prawa oceniać prerogatyw o charakterze politycznym.

Podstawową zasadą relacji w obrębie systemu politycznego jest **neutralność monarchy**. Oznacza to, że nie jest on związany z żadną partią polityczną i nie bierze udziału w wyborach. Realizowana jest poprzez działania monarchy za pośrednictwem odpowiedzialnych przed parlamentem ministrów. Oni są zobowiązani do udzielania władcy rad, które pozwalają mu uniknąć zagrożenia politycznym uwikłaniem. Zasada neutralności obowiązuje monarchę również w rozmowach prywatnych. Monarcha odbywa regularne spotkania z premierem raz w tygodniu, w każdy wtorek. W ten sposób jest na bieżąco informowany o najważniejszych problemach politycznych. Otrzymuje również kopie rządowych dokumentów. Obecnie monarchini ogranicza się do wykonywania funkcji ceremonialnych i protokolarnych. Jest biernym członkiem dualnej egzekutywy. Pełni funkcję głowy państwa, przyjmując przywódców innych

państw oraz składając wizyty dyplomatyczne. Do osobistych uprawnień monarchy należy nadawanie orderów i odznaczeń oraz tytułów szlacheckich.

Na podstawie panowania Elżbiety II oceń znaczenie monarchy w Zjednoczonym Królestwie.

Hiszpania

Państwem o długiej tradycji monarchicznej, w którym monarchia została przywrócona w 1975 r. mocą decyzji konstytucyjnej, jest Hiszpania. Hiszpania jest monarchią dziedziczną.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

W dostępnych źródłach poszukaj informacji dotyczących okoliczności przywrócenia monarchii w Hiszpanii.

Zgodnie z Konstytucją Hiszpanii król jest szefem państwa, symbolem jego jedności oraz przedstawicielem państwa w kontaktach zewnętrznych. Jego pozycja jest usytuowana poza strukturą podzielonych władz. Król nie jest członkiem egzekutywy, która w Hiszpanii ma charakter monistyczny. Jako szef państwa król sprawuje arbitraż i czuwa nad prawidłowym funkcjonowaniem instytucji państwa. Dlatego też jego kompetencje dotyczą zarówno parlamentu, jak i rządu.

Kompetencje króla Hiszpanii

Oprac. na podst.: Marek Bankowicz, Beata Kosowska-Gąstoł, *Systemy polityczne*, t. 2, Kraków 2020, s. 245.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Monarcha Hiszpanii w sprawach polityki zagranicznej i obronnej jest najwyższym dowódcą sił zbrojnych, akredytuje ambasadorów i przedstawicieli dyplomatycznych

oraz przyjmuje listy uwierzytelniające, ratyfikuje umowy międzynarodowe, a także po upoważnieniu przez Kortezy, wypowiada wojnę i zawiera pokój. Większość kompetencji monarchy to jego obowiązki konstytucyjne, co oznacza, że nie może się uchylać od ich wykonania ani dowolnie z nich korzystać. Wszystkie akty urzędowe króla podlegają obowiązkowi [kontrasygnaty](#) premiera lub odpowiedniego ministra. Powoduje to przeniesienie odpowiedzialności za akty królewskie na osobę kontrasygnującą. Jeśli chodzi o rolę króla jako arbitra, konstytucja nie zapewnia mu żadnych odpowiednich narzędzi, jedynym jest możliwość przewodniczenia posiedzeniom Rady Ministrów. Król robi to wprawdzie na wniosek premiera, ale w okresie konfliktu rządu z parlamentem, przyjmując zaproszenie, udziela poparcia rządowi. W przypadku nieprzyjęcia zaproszenia jest to swoiste *votum* nieufności wobec rządu. Król dysponuje również zestawem kompetencji domniemanych.

Należą do nich:

- publiczne wystąpienia radiowe i telewizyjne, orędzia do narodu i do Kortezów;
- cotygodniowe spotkania z premierem i regularne spotkania z członkami opozycji.

Wskaż obszary realnej władzy politycznej, która przysługuje królowi Hiszpanii.

Belgia

Belgia jest państwem utworzonym w wyniku decyzji międzynarodowych po powstaniu belgijskim w 1830 roku. Od początku stanowiła federację, w której dbano o prawa wszystkich grup narodościowych. Dzisiaj król Belgii jest gwarantem jedności państwa, którego społeczeństwo jest zróżnicowane językowo i kulturowo.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

W Belgii, zgodnie z zasadą podziału władz, każda z nich powinna być sprawowana przez oddzielną grupę organów państwowych. Jednak zgodnie z belgijską konstytucją władza ustawodawcza jest wykonywana wspólnie przez króla, Izbę Reprezentantów

i senat. Kolejny artykuł konstytucji stanowi, że król sprawuje władzę wykonawczą. Jednocześnie Konstytucja Belgii wprowadziła zasadę nietykalności króla i parlamentarnej odpowiedzialności ministrów. Dlatego można przyjąć, że władza wykonawcza realnie sprawowana jest przez rząd federalny. Z drugiej strony federalny ustrój państwa, sfragmentaryzowanie belgijskiego systemu partyjnego oraz specyficzny system wyborczy dają królowi realny wpływ na sformowanie rządu; monarcha pełni wówczas funkcję tzw. arbitra partii i wyznacza przyszłego premiera. Oprócz dużej roli w tworzeniu rządu król w Belgii uzyskał również tradycyjne uprawnienia przysługujące głowie państwa.

Uprawnienia króla Belgii

Oprac. na podst.: Elżbieta Kuźelewska, *Status ustrojowy władzy wykonawczej w Belgii*, „Przegląd Politologiczny”, 1/2017, s. 26.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Król Belgów jest symbolem jedności Belgii, ciągłości narodu oraz bezstronnym i apolitycznym promotorem koalicji rządowych.

W okresie kryzysu politycznego związanego z trudnościami z wyłonieniem rządu kompetencje króla wzrastają. Jednak w sytuacjach codziennych kompetencje króla w obrębie egzekutywy wyrażają się w prawie powoływania i odwoływania ministrów na wniosek premiera. W drodze [konwenansów konstytucyjnych](#) istnieje w Belgii obowiązek uzyskania przez rząd wotum zaufania ze strony parlamentu. Król ma również prawo wydawania rozporządzeń i postanowień do ustaw, ale te dokumenty wymagają kontrasygnaty właściwego ministra.

Oceń znaczenie króla Belgów dla utrzymania jedności państwa federalnego.

Szwecja

Monarchiczna forma państwa występuje również w większości państw skandynawskich. Jednym z nich jest Szwecja. Głową państwa szwedzkiego – może być

wyłącznie osoba z królewskiego rodu (bez względu na płeć), która ukończyła 25. rok życia.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zgodnie z konstytucją król stoi na czele państwa i jest organem egzekutywy. W wyniku reform ustrojowych przeprowadzonych w II połowie XX wieku znacznie ograniczono kompetencje króla na rzecz parlamentu i rządu.

Relacje króla z parlamentem i rządem:

- przewodniczy obradom Komitetu Spraw Zagranicznych (ciało o charakterze doradczym);
- reprezentuje Szwecję w stosunkach międzynarodowych.

Jako członek egzekutywy powinien być informowany przez premiera o działaniach i planach rządu. Na wniosek króla również obrady Rady Ministrów mogą odbywać się pod jego kierownictwem. Jednak król nie ponosi odpowiedzialności prawnej ani politycznej, dlatego wszystkie jego akty wymagają, pod rygorem nieważności, kontrasygnaty odpowiedniego ministra.

Jedną z honorowych funkcji króla Szwecji jest coroczne wręczanie nagród Nobla.

Oceń znaczenie króla w Szwecji, biorąc pod uwagę jego niewielkie kompetencje.

Poparcie społeczne dla ostatnich monarchii w Europie

Kraj: Królestwo Norwegii zwolennicy monarchii – 80% przeciwnicy monarchii – 15%

Wartość: 0

Kraj: Królestwo Szwecji zwolennicy monarchii – 65% przeciwnicy monarchii – 24%

Wartość: 0

Kraj: Królestwo Danii zwolennicy monarchii – 77% przeciwnicy monarchii – 15%

Wartość: 0

Kraj: Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej zwolennicy monarchii – 76% przeciwnicy monarchii – 17%

Wartość: 0

Kraj: Królestwo Hiszpanii zwolennicy monarchii – 35% przeciwnicy monarchii – 48%

Wartość: 0

Kraj: Królestwo Belgii zwolennicy monarchii – 65% przeciwnicy monarchii – 26%

Wartość: 0

Kraj: Królestwo Niderlandów zwolennicy monarchii – 68% przeciwnicy monarchii – 15%

Wartość: 0

Oprac. na podst. *Dane z dostępnych krajowych sondaży z lat 2017–2019*, wyborcza.pl.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zastanów się, co wpływa na popularność (lub jej brak) monarchicznej formy państwa w społeczeństwach europejskich.

Słownik

głowa państwa

jednoosobowy lub kolegialny organ reprezentujący suwerenność państwa; jest najwyższym przedstawicielem państwa, wypełniającym należne mu z tego tytułu obowiązki protokolarne i reprezentacyjne

kontrasygnata

dodatkowe podpisanie aktu prawnego (ustawy bądź rozporządzenia) przez drugą osobę, potwierdzające jego ważność i przenoszące pełną odpowiedzialność polityczną i prawną na podpisującego

konwenanse konstytucyjne

instytucja o charakterze wiążącym, regulująca ustrój państwa i należąca do materii konstytucyjnej, mająca status pozaprawny, niesformalizowana i niechroniona precyzyjnie określoną sankcją

monarchia

ustrój polityczny lub forma rządów, gdzie niewybraną w sposób republikański głową państwa jest jedna osoba, nazywana monarchą; obecnie monarcha sprawuje władzę zazwyczaj dożywotnio; jego funkcja jest często dziedziczna i zwykle jego stanowisko jest nieusuwalne

regencja

rządy jednej lub kilku osób, ustanowione na okres małoletności, choroby lub dłuższej nieobecności prawowitego władcy; też: okres trwania tych rządów

Schemat

Polecenie 1

Zapoznaj się z informacjami na schemacie i wykonaj polecenia.

Prawa monarchów w wybranych państwach europejskich

Wybrane monarchie Europy

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

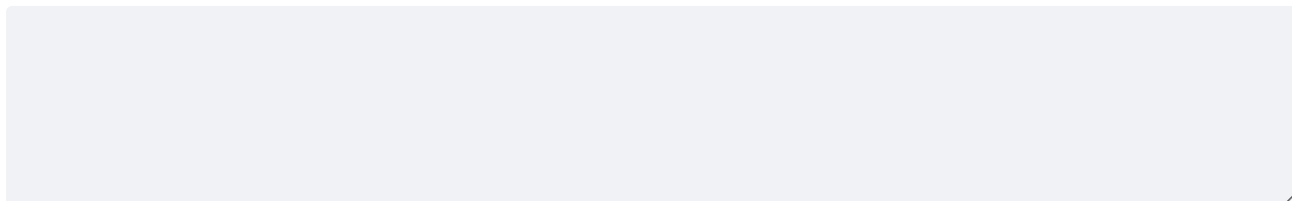
Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Oceń znaczenie monarchów dla stabilności politycznej państw.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Marta Grzywacz, Katarzyna Korzeniowska, Barbara Erling

Królowa brytyjska i inni monarchowie europejscy

W pozostałych europejskich królestwach, niezależnie od tego, czy rządzą partie konserwatywne, czy liberalne, przeciwnicy monarchii należą do mniejszości. Dla Holandii, która stała się Królestwem Niderlandów zaledwie 200 lat temu, monarchia wydaje się symbolicznym dowodem świadczącym o niepodległości państwa. Po wojnach z Francją i Hiszpanią i rozdzieleniu się z Belgią Holendrzy mają wreszcie własnego króla, który daje im poczucie niezależności, przywiązania do państwa i podnosi świadomość narodową. Ani holenderska, ani powstała w tym samym czasie monarchia belgijska nie mają głów państw w postaci prezydenta czy kanclerza, funkcje te sprawują ich królowie – Willem Alexander i Filip II.

W przeciwieństwie do młodych monarchii Belgii i Holandii mieszkańcy Szwecji i Danii mają królów już od X w. Pomimo tak długiego stażu obywatele nie wyobrażają sobie rzeczywistości bez monarchów. W obu krajach poparcie dla rodzin królewskich jest wysokie.

Źródło: Barbara Erling, Marta Grzywacz, Katarzyna Korzeniowska, *Królowa brytyjska i inni monarchowie europejscy*, 10.08.2019 r., dostępny w internecie: biqdata.wyborcza.pl [dostęp 20.07.2020 r.].

Dokończ zdanie.

We współczesnych monarchiach europejskich władca jest...

symbolem jedności religijnej.

odrzucany przez większość społeczeństw jako niepotrzebna instytucja.

nosicielem tysiącletniej tradycji.

symbolem jedności państwa.

Ćwiczenie 2

Zaznacz państwa, których dotyczą wskazane charakterystyki.

- Państwo położone w Europie Północnej, najmniejsze z państw nordyckich. W jego skład wchodzi też formalnie Grenlandia oraz Wyspy Owczce, które posiadając szeroką autonomię, tworzą z kontynentalną Danią Wspólnotowe Królestwo Danii.
- Państwo federacyjne w zachodniej Europie, w południowych Niderlandach. Jest członkiem Unii Europejskiej, ONZ oraz NATO. Graniczy od południa z Francją i z Luksemburgiem, od wschodu z Niemcami i od północy z Holandią.
- Monarchia parlamentarna. Obecnie panująca królowa objęła koronę 6 lutego 1952. Zarówno ona, jak i członkowie jej najbliższej rodziny pełnią wiele obowiązków związanych z urzędem, reprezentacją i ceremoniałem dworskim.
- Konstytucja z 1978 r. przywróciła monarchię konstytucyjną jako formy rządów oraz potwierdziła rolę króla jako uosobienie państwa i symbol trwałej jedności, i trwałości.

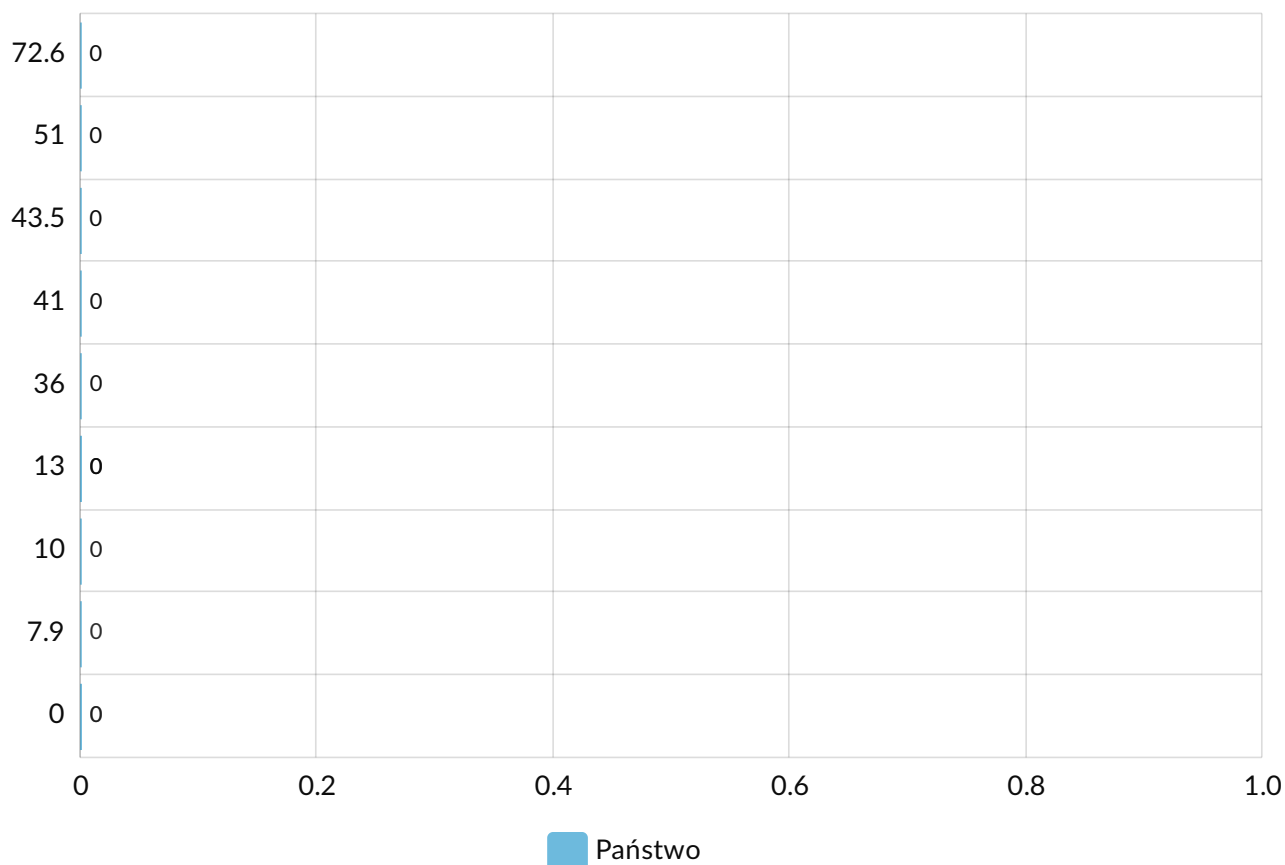

Ćwiczenie 3

Zapoznaj się z wykresem i wykonaj polecenie.

Koszty utrzymania europejskich dworów (rocznie)

Książę Liechtensteinu nie otrzymuje wynagrodzenia. Może liczyć na zwrot kosztów wykonywania funkcji i nie płacić podatków.

W Andorze wynagrodzenia współksiążąt były symboliczne. Przed wprowadzeniem konstytucji z 1993 r. Andora oddawała:

- w latach nieparzystych 460 \$ francuskiemu władcy;
- w latach parzystych 12 \$, 6 serów, 12 szynek i 6 żywych kurczaków biskupowi hiszpańskiemu.

Oprac. na podst.: Marta Grzywacz, Katarzyna Korzeniowska, Barbara Erling, *Królowa brytyjska i inni monarchowie europejscy*, wyborcza.pl.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zaznacz prawidłowe zakończenia zdania.

Współczesne rodziny królewskie w monarchiach europejskich...

w przypadku księstw Liechtensteinu i Andory nie płacą podatków, ale nie otrzymują apanaży.

finansują swoje wydatki z własnego majątku.

są finansowane z podatków płaconych przez obywateli.

mają najmniejsze potrzeby w państwach skandynawskich, ze względu na małe kompetencje i zadania władcy.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Anna Nowacka-Isaksson

Chmury nad szwedzką monarchią

Stowarzyszenie Republikańskie, wbrew swej nazwie, nie opowiada się za rewolucyjną zmianą i obaleniem monarchii, podkreśla też swe przyjazne nastawienie do członków rodziny Bernadotte. Pragnęliby jednak, by głowa państwa pochodziła z wyborów i posiadała większe uprawnienia niż dotąd.

Inicjatywami republikanów szczególnie oburzeni są oddani tronowi monarchiści. – To oburzające. Szanuję poglądy republikanów, ale warto zwrócić uwagę, jak agresywną kampanię prowadzi grupa należąca do zdecydowanej mniejszości. To krzykacze! – mówi „Rz” przewodniczący Stowarzyszenia Monarchistów Patrik Akesson. Jego zdaniem krytycy monarchii wypowiadają się najczęściej na portalu Facebook i w innych portalach społecznościowych, gdzie trudno podjąć z nimi polemikę. Pozytywnie nastawiona do monarchii większość nie ma zaś ani potrzeby, ani zwyczaju manifestowania swych poglądów.

Zdaniem Akessona monarchia w Szwecji ma ogromne tradycje i nie ma żadnego powodu, by zmieniać coś, co sprawnie funkcjonuje. Poza tym, jak twierdzi, monarcha lepiej reprezentuje wszystkich mieszkańców Szwecji niż prezydent, ponieważ jest osobą politycznie neutralną, a co więcej, do swojej roli jest przygotowywany od dziecka.

Źródło: Anna Nowacka-Isaksson, *Chmury nad szwedzką monarchią*, 29.11.2009 r., dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 20.07.2020 r.].

Uzupełnij tekst.

W [ ] istnieje ruch republikański, który opowiada się za [ ] zmianą formy państwa. Są zwolennikami [ ] prezydenta. Uważają również, że król jako [ ] ma zbyt małe kompetencje. Drugą, przeciwstawną grupą, są szwedzcy [ ]. Ich zdaniem ruch [ ], wypowiada się wyłącznie w mediach społecznościowych, ponieważ nie mają [ ]. Zdaniem monarchistów monarcha lepiej reprezentuje [ ], ponieważ nie uczestniczy w [ ] i może występować w imieniu [ ] .

wszystkich obywateli

wyborów bezpośrednich

Danii

ewolucyjną

republikanie

monarchiści

reprezentant

argumentów

federalny

wyborów pośrednich

nowoczesną

rywalizacji politycznej

republikański

głowa państwa

kontrargumentów

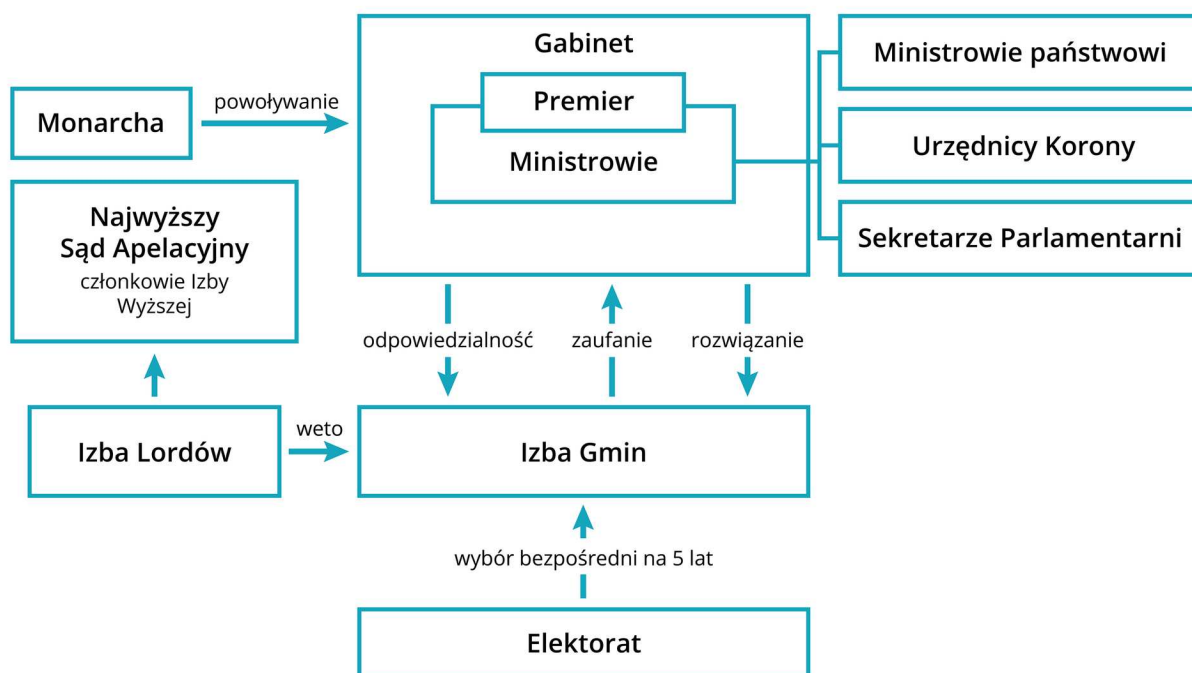
Szwecji

interesy narodu

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z grafiką i wykonaj polecenie.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nazwij państwo, którego system polityczny został przedstawiony na schemacie. Odpowiedź uzasadnij.

Nazwa państwa:

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

☞ Mateusz Tomanek

Czy monarchia ma jeszcze sens?

Skoro na świecie pozostało niewiele monarchii, posiadanie królowej jest pewnym prestiżem oraz znakiem, że ciągłość państwa liczona w setkach lat została zachowana. Jednak monarchia w Wielkiej Brytanii pełni również funkcję reprezentacyjną, a także trochę dyplomatyczną, co widać na przykładach podróży członków rodziny królewskiej. Jednak wszystkie te funkcje nie są tak ważne, jak jednoczenie narodu. Jest to chyba najbardziej znacząca funkcja monarchii w Wielkiej Brytanii, ale zarazem najbardziej niewidoczna dla zwykłego podatnika. Można oczywiście porównać brytyjską królową do roli prezydenta w naszym ustroju parlamentarno-gabinetowym, ale różnica jest spora.

Królowa Elżbieta II jest królową absolutnie wszystkich Brytyjczyków bez względu na ich poglądy polityczne czy status majątkowy. Daje gwarancję łączenia targanego podziałami politycznymi narodu w jedną całość. Patrząc na Polskę, można łatwo dostrzec różnicę między monarchią, a jej brakiem.

Źródło: Mateusz Tomanek, *Czy monarchia ma jeszcze sens?*, 13.02.2019 r., dostępny w internecie: holistic.news [dostęp 20.07.2020 r.].

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Królowa brytyjska pełni funkcję przedstawiciela dyplomatycznego rządu Wielkiej Brytanii.	☐	☐
W Wielkiej Brytanii istnieje system parlamentarny, co oznacza, że pozycja monarchy jest równoznaczna z funkcją prezydenta.	☐	☐

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Zdaniem autora tekstu, obywatele Wielkiej Brytanii za największą wartość monarchii uznają jej status majątkowy.	☐	☐
Wartością monarchii brytyjskiej jest pozycja królowej poza sporami politycznymi, co daje jej możliwość realnego reprezentowania wszystkich obywateli.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Tomasz Bielecki

Belgijski król bez korony. Filip I przejmuje tron od swego ojca Alberta II

Królowie pełnią w Belgii głównie ceremonialne funkcje, podpisują ustawy (bo muszą) oraz formalnie powołują rządy. Jednak Albert II istotnie mógł się nieźle napracować. W ostatnich latach jego rolę nieoczekiwanie wzmocniły rekordowo długie kryzysy rządowe. Podczas 541 dni klejenia nowego gabinetu po wyborach z 2010 r. pałac królewski próbował mediować między partiami i to ponoć prośby Alberta II zablokowały rozpisanie nowych wyborów. Premier Elio Di Rupo poda się teraz do dymisji wymaganej po zmianie króla, ale Filip I na pewno ją odrzuci.

Jednak symbolem znacznie ważniejszym jest monarchia, która usiłuje łączyć niderlandzkojęzycznych Flamandów z północy kraju (60 proc. ludności) oraz belgijskich frankofonów z Walonii i dwujęzycznej Brukseli (40 proc. ludności). Obie społeczności podczas powstania przeciw holenderskiej dominacji w 1830 r. spajał w dużej mierze katolicyzm, ale dziś nie mają ani wspólnych partii politycznych, ani wspólnych gazet, ani telewizji. „Belgijskość to przeszłość. Flamandowie coraz bardziej patrzą na Walonię jak na zagranicę” – pisze historyk Herman Van Goethem w książce „*Belgium and the Monarchy*”.

Źródło: Tomasz Bielecki, *Belgijski król bez korony. Filip I przejmuje tron od swego ojca Alberta II*, 21.07.2013 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl [dostęp 20.07.2020 r.].

Rozstrzygnij, czy król Belgów może pełnić znaczącą funkcję polityczną w państwie.
Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

((Mateusz Kucharczyk

Wybory w Hiszpanii. Przebrzmiały urok monarchii

Ostatecznie, w czerwcu 2014 r. zasłużony dla demokracji król zdecydował się na abdykację. Schedę po nim przejął syn Filip VI, który musiał podjąć się trudnego zadania podniesienia prestiżu monarchii. Za patrona obrał Carlosa III z dynastii Burbonów – zwanego w historiografii ze względu na zasługi dla Madrytu jego „najlepszym burmistrzem” (alcaldem). Obaj obejmowali tron w podobnym wieku. Obaj musieli uporać się z ambitnymi wyzwaniem. Carlos wykorzystał szansę i przyczynił się do wzmocnienia pogrążonego w kryzysie królestwa. To za jego panowania doszło do rozkwitu kultury i sztuki zgodnie z oświeceniowymi ideałami.

Filip ma zdecydowanie mniejsze pole manewru i inną rolę do odegrania. Jednak zabrał się do wykonania swojego zadania z energią. Z miejsca obciął kłujące w oczy wydatki. Na każdym kroku podkreślał jedność korony, poszanowanie dla konstytucji oraz wspólnot autonomicznych. Zabiega o interesy Hiszpanii na arenie międzynarodowej, m.in. podczas Światowego Forum Ekonomicznego w Davos. W szczytowym momencie kryzysu katalońskiego, tuż po nieuznawanym referendum, 3 października 2017 r. król wygłosił orędzie zachęcające rodaków do rozwiązywania wszelkich sporów zgodnie z literą prawa.

Źródło: Mateusz Kucharczyk, *Wybory w Hiszpanii. Przebrzmiały urok monarchii*, 26.04.2019 r., dostępny w internecie: euractiv.pl [dostęp 20.07.2020 r.].

Oceń pozycję króla we współczesnej monarchii hiszpańskiej. Odpowiedź uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Wąsiel-Alberska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Porównanie pozycji monarchy we współczesnych państwach europejskich

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

VIII. Modele sprawowania władzy.

Uczeń:

3) przedstawia, odwołując się do współczesnych przykładów, typologie współczesnych monarchii ze względu na pozycję głowy państwa (absolutna, konstytucyjna, parlamentarna); analizuje normy dotyczące sukcesji.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje kompetencje władców w wybranych monarchiach europejskich;
- porównuje znaczenie władcy dla działań władzy wykonawczej;
- ocenia stosunek obywateli do instytucji monarchii i go uzasadnia.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- metoda jigsaw;

- analiza tekstu źródłowego;
- burza mózgów;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.
2. Z wykorzystaniem burzy mózgów uczniowie definiują współczesne monarchie europejskie i podają ich przykłady.

Faza realizacyjna

1. Podział na grupy i metoda jigsaw. Uczniowie odliczają do czterech. Następnie łączą się w zespoły wg przydzielonych numerów. Na podstawie informacji w sekcjach Przeczytaj i Mapa interaktywna oraz innych dostępnych źródłach zespoły charakteryzują sytuację monarchy w wybranym państwie:

- grupa 1 – Hiszpania;
- grupa 2 – Belgia;
- grupa 3 – Wielka Brytania;
- grupa 4 – Szwecja.

Po zakończeniu pracy uczniowie zmieniają zespoły tak, by w każdym znalazła się przynajmniej jedna osoba z poprzednich grup. Uczniowie dzielą się wiedzą zdobytą wcześniej i uczą się od siebie nawzajem. Następnie chętne/wybrane osoby omawiają przydzielone zagadnienia. Pozostali uczniowie mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.

W tym samym czasie przedstawiciele każdego zespołu rysują na tablicy mapy skojarzeń dot. uprawnień władców przedstawianych monarchii. Mapy są weryfikowane przez cały zespół

klasowy.

2. Uczniowie w parach przygotowują argumenty do dyskusji dotyczącej wpływu na popularność (lub jej brak) monarchicznej formy państwa w społeczeństwach europejskich.
3. Dyskusja. Po przedstawieniu argumentów i kontrargumentów chętne/wybrane osoby przedstawiają wnioski.
4. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 5–8. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji Sprawdź się.
2. Omówienie przebiegu zajęć, wskazanie mocnych i słabych strony pracy uczniów, udzielenie im informacji zwrotnej.

Praca domowa:

Napisz krótki esej na temat: „Rola monarchy we współczesnych państwach demokratycznych”.

Materiały pomocnicze:

Karol Petryszak, *Monarchia – archaiczna, czy naturalna forma rządów? Przyczynek do analizy historyczno-antropologicznej*, „Racjonalia” 2015, nr 5.

Marek Bankowicz, Beata Kosowska-Gąstoł, *Systemy polityczne*, t. 2, Kraków 2020.

Elżbieta Kuźelewska, *Status ustrojowy władzy wykonawczej w Belgii*, „Przegląd Politologiczny”, 1/2017.

Marek Żmigrodzki, Bożena Dziemidok-Olszewska, *Współczesne systemy polityczne*, Warszawa 2007.

Barbara Erling, Marta Grzywacz, Katarzyna Korzeniowska, *Królowa brytyjska i inni monarchowie europejscy*, biqdata.wyborcza.pl.

Mateusz Tomanek, *Czy monarchia ma jeszcze sens?*, holistic.news.

Tomasz Bielecki, *Belgijski król bez korony. Filip I przejmuje tron od swego ojca Alberta II*, wyborcza.pl.

Mateusz Kucharczyk, *Wybory w Hiszpanii. Przebrzmiały urok monarchii*, euractiv.pl.

Anna Nowacka-Isaksson, *Chmury nad szwedzką monarchią*, rp.pl

Paweł Sarnecki, *Ustroje konstytucyjne państw współczesnych*, Kraków 2003.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Schemat może być inspiracją do przygotowania prezentacji multimedialnej na temat konstytucji monarchii europejskich.